

INDICKÁ NÁBOŽENSTVÍ

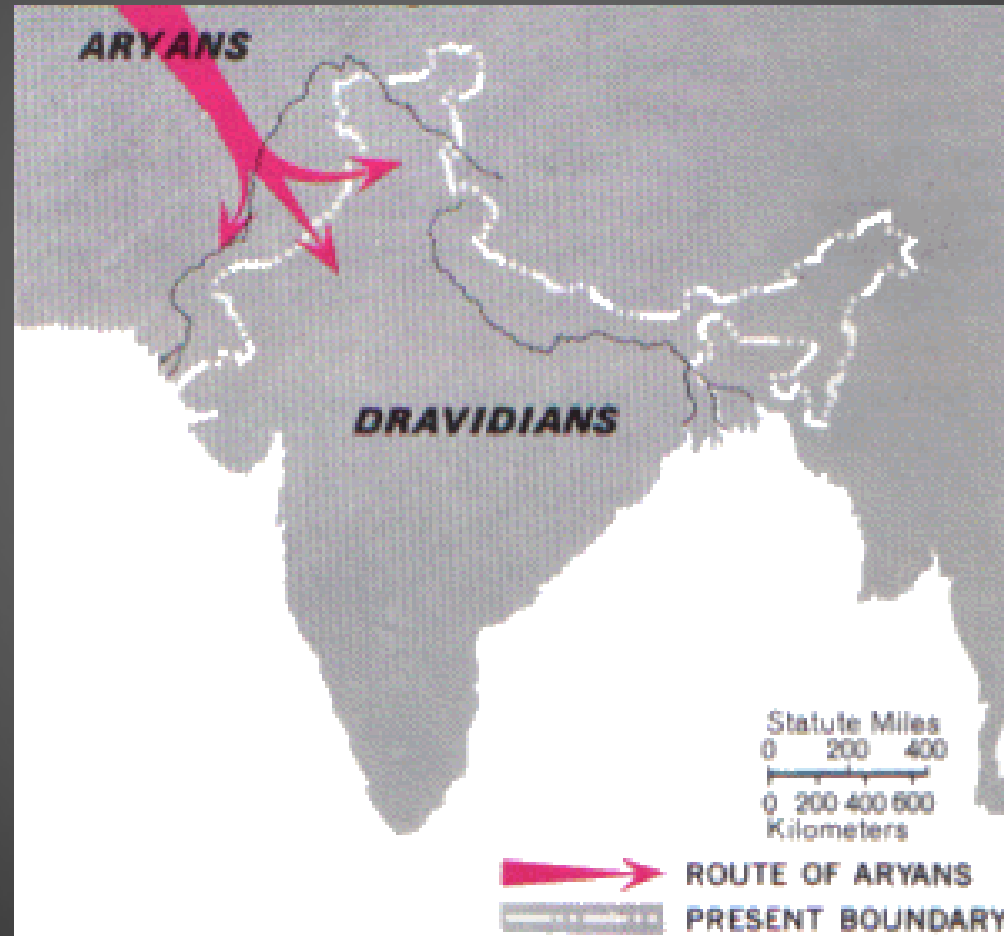
Přehled hinduismu a buddhismu v jejich vlasti i jinde ve světě

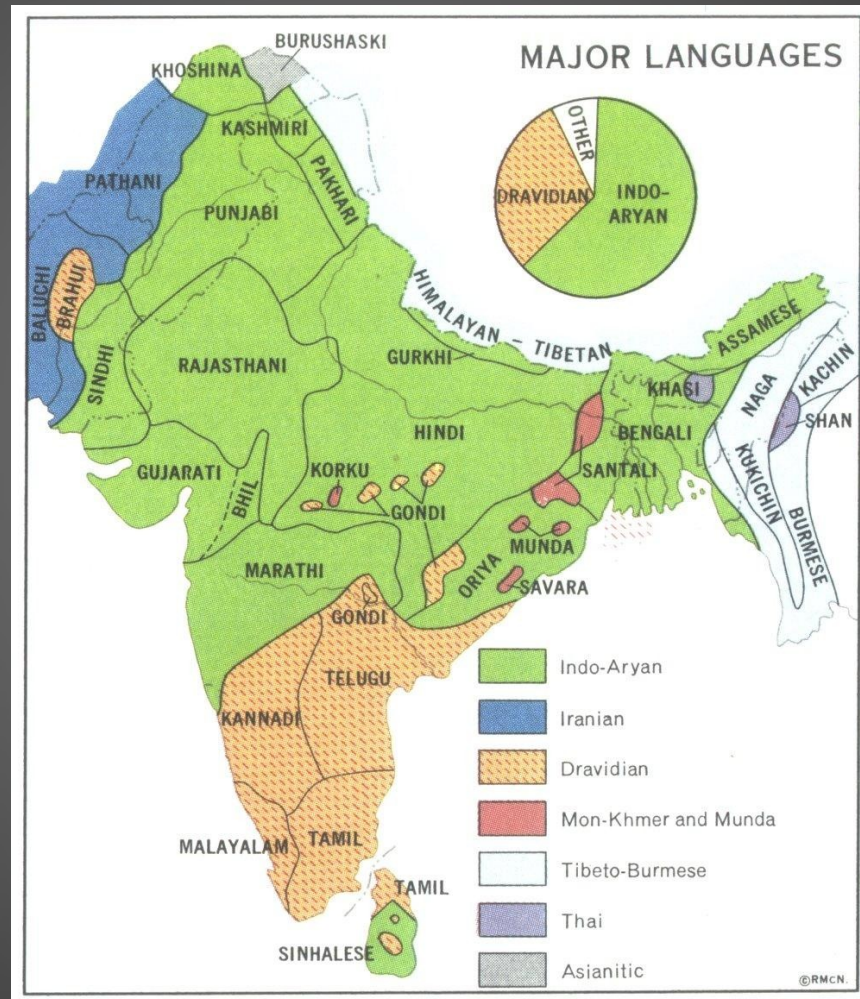
Názvy

- ▶ Země původně persky Hindustán podle řeky Indus, odtud i Araby a Evropany ražené názvy *Indie a hinduismus*; Indové svou zemi nazývají *Bhárat*; přijali však název zvenčí a říkají *Hindu dharma* nebo nověji *Sanátana dharma* (věčný zákon)
- ▶ Hranice hinduismu nelze přesně stanovit, nemá závaznou instituci; lze tipovat společné prvky

Vznik dnešní indické kultury

Vznik dnešní indické kultury

Vznik indické kultury

- Špatně doložená protoindická kultura a civilizace; jejím dědictvím drávidské jazyky na jihu Indie
 - Příchod obyvatelstva mluvícího indoevropskými jazyky ze severozápadu
 - Dnešní indická kultura výsledek míšení těchto zdrojů s převahou prvků indoevropských („árijských“)
-

Posvátné texty

- ▶ v indoevropském jazyce byly tradovány, později sepsány a shromážděny rituální texty označované jako *védy* (v sanskrtu véda – věda, vědění), védská literatura sepisována postupně zhruba mezi léty 1300 – 700 před n.l.

Posvátné texty

- *sanskrt* – umělý jazyk na základě jazyka véd, bohatá literatura do současnosti vedle živých indických jazyků
- další literatura m.j. - dva eposy:
Mahábháráta (a v ní *Bhagavadgíta*) a *Rámajána*

Posvátná slabika ÓM

Text v sanskrtu

अहरि ररि लल गडीन तई
ईचउरि न म धविनगरी
फ़ईन्त्स फ़ईर उस्ीन

Specifické rysy hinduismu

- přesvědčení o *samsáře*, sledu či koloběhu životů a touha po vysvobození (*mókša*)
- člověk svými postoji a činy vytváří předpoklad pro další životy (*karma - vipáka*)
- výsledkem karmy je narození v sociální skupině: čtyři *varny*, dílčí kasty; některé směry hinduismu *varny* relativizují

Společné rysy hinduistické praxe

► Uznávají se tři cesty vedoucí různě rychle k vysvobození

1. *cesta činů*, řádné, nesobecké jednání, pomalá cesta

2. *cesta uctívání* bohů a bohyň

3. *cesta poznání* – radikální cesta, metoda: meditace

Cesta činů v hinduistickém pojetí

- Povinnosti kast, manželský a rodinný život; sekulární právo je nezávislé; náboženské právo spíše zvykové
- Hinduismus a politika: Mahátma Gandhí, Indický národní kongres; nové spojení nacionalismu s hinduismem (*hindutva*)

Uctívání božstev

- lidový hinduismus sestává z velkých okruhů lidí, kteří uctívají především vybrané bohy, mezi nimi zejména:
- bůh *Višnu* a jeho sestoupení v podobě tvorů, snad až 500 milionů stoupenců
- bůh *Šiva*, asi 200 milionů
- *šaktové* uctívají božskou matku pod jmény např. Kálí, Durga nebo Lakšmí, kolem 100 milionů

Významní indičtí bohové

- Višnu –
pravděpodobně
božstvo Árijů
- později božská
prapodstata
- Sestupuje
prostřednictvím
avatarů

Významní indiští bohové

- ▶ Šiva –
pravděpodobně
božstvo praindičké
kultury
- ▶ tancem ničí a tvoří
světy
- ▶ zobrazován též jako
meditující; oblíbený
bůh jogínů

Významná indická božstva

Postavy božské matky

Cesta poznání

- meditativní směřování k plnému vědomí, poznání
- analogie víry a gnose v západní kultuře
- něco jiného: encyklopedičtí učenci, *panditové*
- Projevuje se zejm. ve směru zvaném *védanta*, v západním světě nejpopulárnější *advaita*

Jóga jako metodická cesta poznání

- ▶ původní význam slova *jóga* – jho, abstraktně spojení božského s lidským
- ▶ metodický postup k osvobození cestami studia a morální kázně, tělesných a dechových cvičení, recitace manter, odpoutávání od smyslů a meditace

Radža jóga – souhrn škol jógy

► Osm stupňů cesty

1. *jama* (etika, sebekázeň, askeze)
2. *nijama* (uctívání, studium)
3. *ásana* (tělesná cvičení pro duchovní rozvoj)
4. *pránajáma* (dechová cvičení, práce s *pránou*)
5. *pratjahara* (cvičení nezávislosti na smyslech)
6. *dharana* (jednobodová koncentrace)
7. *dhyana* (meditace)
8. *samadhi* (plné vědomí, transcendentní stav)

Tantra – rychlá cesta poznání

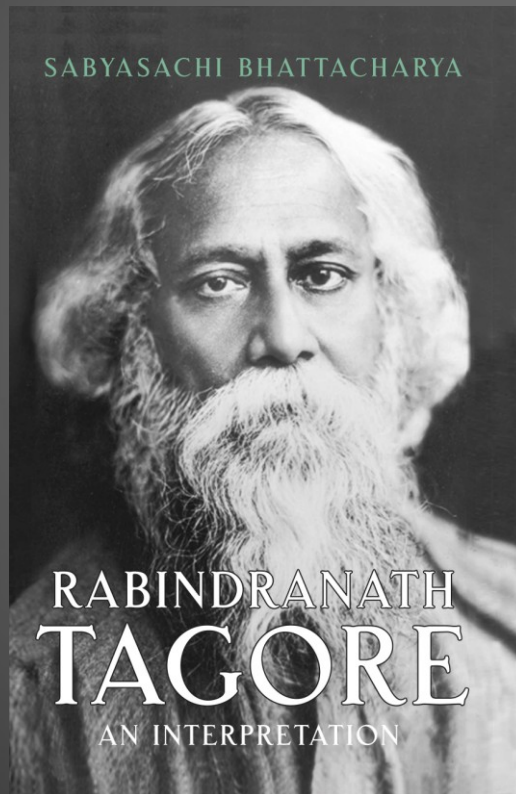

- ▶ **Tantra** – doslova tkáň, tkanivo, pavučina; propojené radikální metody; práce s údajnou životní energií
- ▶ **Kundaliní** – spirálově stoupající energie probouzející jednotlivá centra (kruhy – čakry, resp. čakramy)

Kritické události na dějinné cestě hinduismu

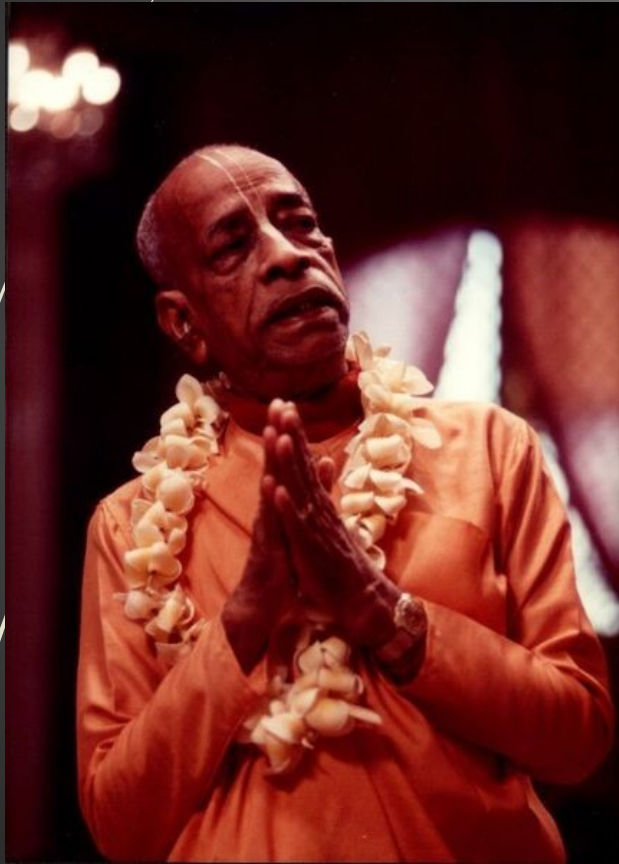
- ▶ oddělení *džinismu* a *buddhismu* v 6. stol. př. n. l., *sikhismu* v 15. stol. n. l.
- ▶ konfrontace s náboženstvími, která vstoupila do Indie:
 - v 8. stol. stoupenci Zarathuštrova náboženství původem z Persie: *pársové*,
 - *křesťané* od 7. stol., starobylé „tomášovské“ křesťanství, nověji v souvislosti s kolonizací;
 - *muslimové* od 8. stol., dnes Pákistán a Bangladéš, v Indii dnes asi 16% obyvatel
- ▶ kolonizace, kontakt se západní civilizací

Obnova a misie

- kritika kast, odpoutání od tradičních rituálů a zvyků
- úspěšná misie na Západ i přejímání podnětů za Západu od 19. stol.
- foto: Rabíndranáth Thákur

Hinduismus v západním světě

- Bhaktivédanta svámí Prabhupáda přináší na západ hnutí *Hare Kršna*
- zastoupeno i u nás jako registrovaná náboženská společnost

Hinduismus v západním světě

- svámí Mahéšvaránanda zakládá hnutí *Jóga v denním životě* (Česká hinduistická náboženská společnost)
- Jiná jógová centra

Buddhismus – základní výrazy

- název od Buddha - v sanskrtu *Probuzený*, buddhisté mluví o *Buddha dharma*
- společné kořeny s dnešním hinduismem, převzetí některých základních myšlenek, *sansára* – plynutí života a životů v linii karma – následky, praxe vedoucí k osvobození

Buddha

Buddhův život

- 560 př. n. l. předpokládané narození v rodině vladaře v sídle Lumbini, blízko města Kapilavastu (dnes Nepál), kde vyrůstal; Gautama z rodu Šakjů
- předpovězena dvojí možná životní cesta velkého vladaře nebo toho, kdo pomůže cítícím bytostem osvobodit se ze strasti, rodiče si přejí první cestu, chrání ho před poznáním utrpení; ožení se a zplodí potomka
- pozná utrpení, probudí se v něm milosrdenství a vydá se hledat osvobození

Buddhův život

- se skupinou šesti asketů medituje, dojde k hluboké koncentraci, ale nenalezne vysvobození a své společníky opouští
- dochází k prozření při meditaci pod stromem v lokalitě zvané dnes *Bódhgája* (Háj probuzení), stává se *Buddhou* (Probuzeným)
- pronáší první rozpravu ve Varánasí, roztáčí *Kolo Dharmy*, získává první následovníky, vzniká *Sangha*.
- 480 př. n. l. (ve věku 80. let) umírá

Významné etapy raného buddhismu

- ▶ v raném buddhismu nebyl Buddha zobrazován – stopy nohou a Kolo dharmy
- ▶ Sangha se shromažďovala na tzv. koncilech
- ▶ první buddhistická říše, maurjská říše za krále Ašóky (vládl 273 – 232)

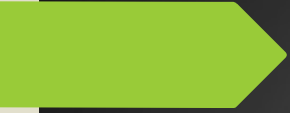
Buddhistické posvátné texty

- 1. stol. před n. l. první texty v jazyce *pálí*, zvané podle toho též *pálijský kánon*. Sebrány do sbírky zvané *Tipitakam – Tři koše*
- Koš mnišské kázně
- Koš rozprav
- Koš další Dhammy

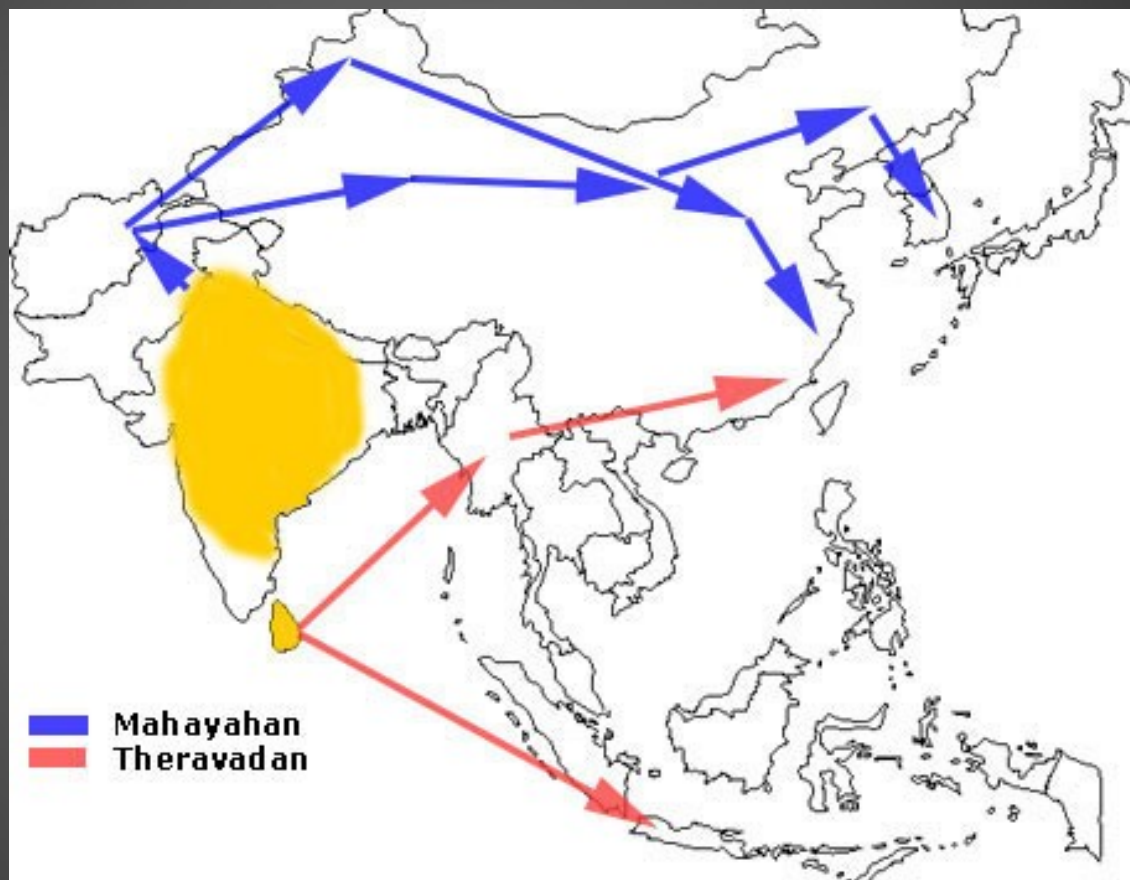
Buddhistické posvátné texty

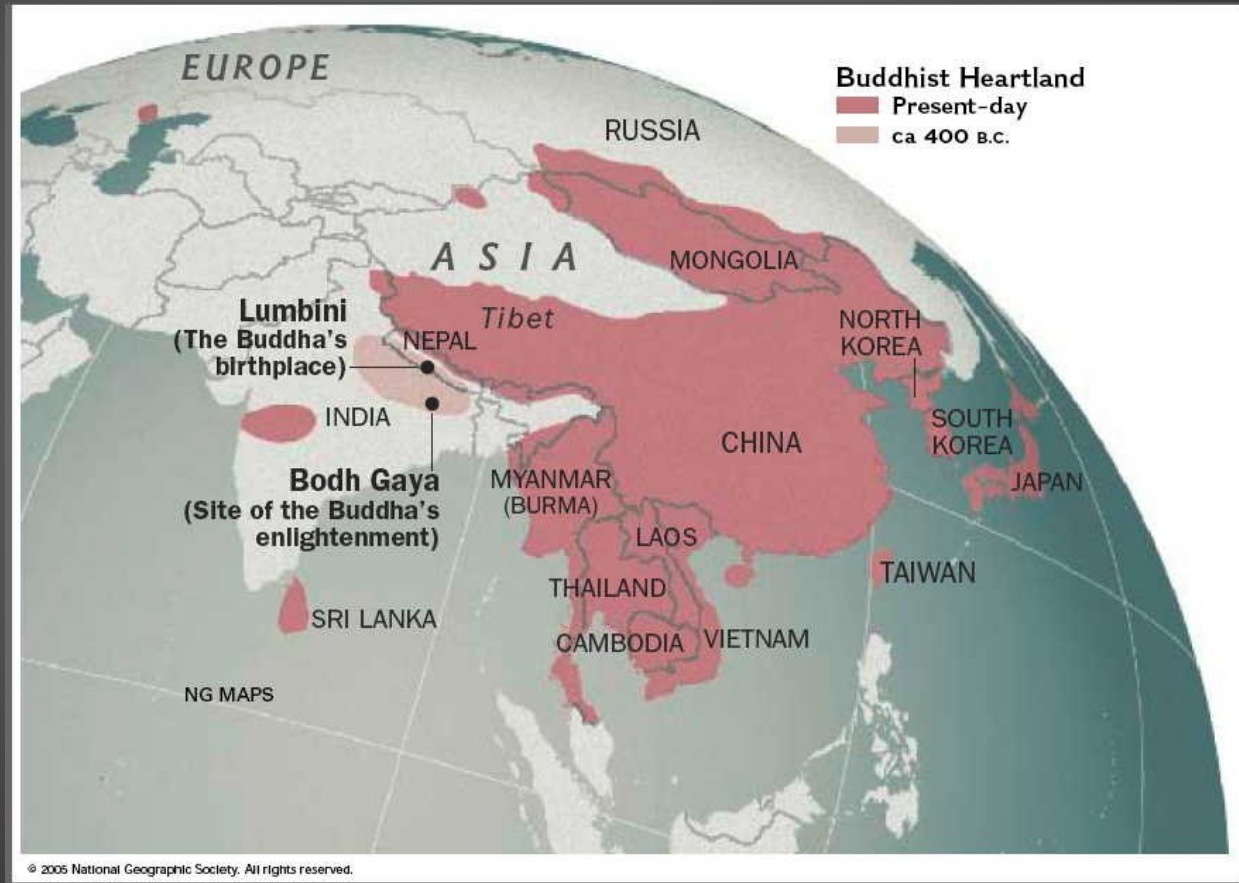
- ▶ od 1. stol. n. l. texty v sanskrtu, různé sbírky, i jednotlivé sútry
- ▶ překlady do čínštiny, tibetštiny, korejštiny, japonštiny, vietnamštiny

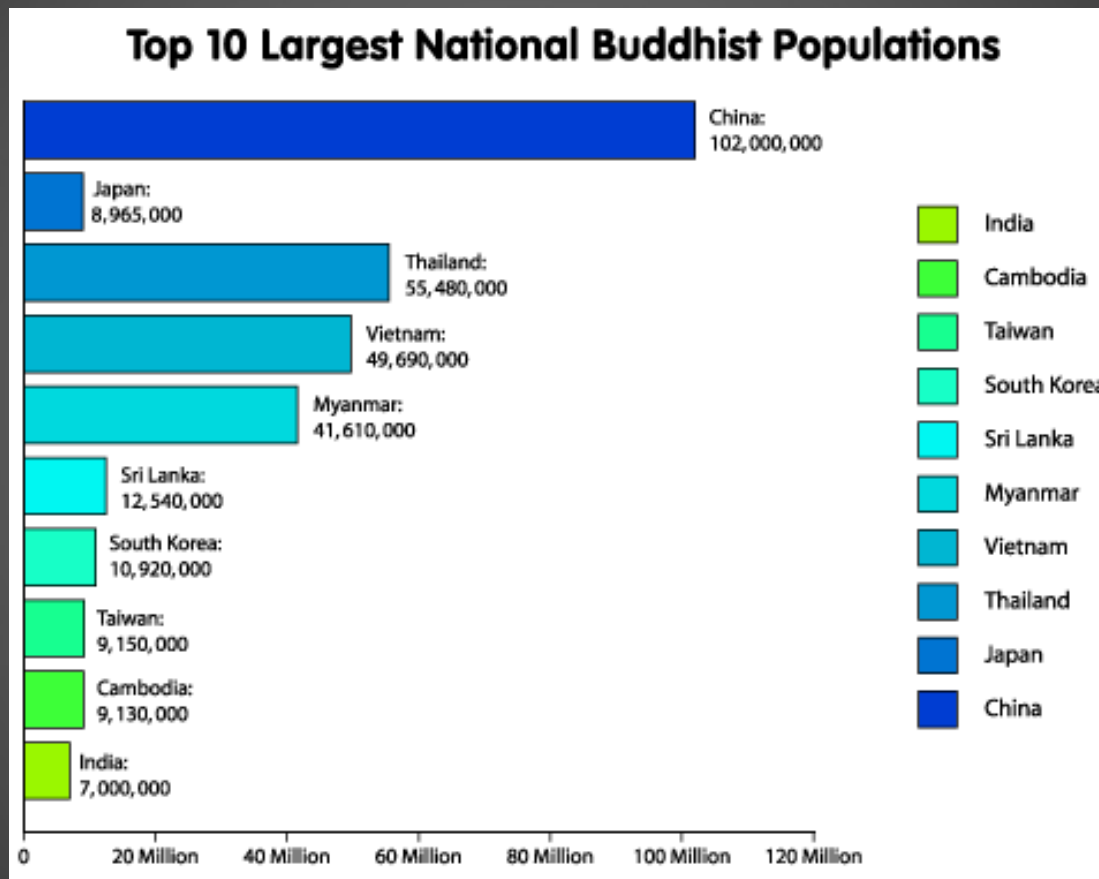
Šíření buddhismu z Indie

Buddhistický svět

Rozšíření buddhismu podle zemí

Základní myšlenky buddhismu

- život je prostoupen utrpením
- příčinou utrpení jsou nevědomost a touha
- utrpení se překonává vyhasnutím touhy
- k vyhasnutí touhy vede poznání pravého stavu věcí, že vše je *prázdné, pomíjivé a proto způsobující utrpení*
- k poznání vede cesta zahrnující etiku a meditaci

Buddhistická etika

➤ patero zásad (společné pro laiky i mnichy) :

1. neubližovat cítícím bytostem
2. nebrat, co není dáno
3. nezneužívat jazyka
4. nezneužívat smyslů
5. neužívat opojné prostředky

rozdílení laskavého přátelství a soucítění

Buddhistická meditace

- meditace – západní označení převzaté z křesťanství; v buddhismu nejčastěji *bhavana* – rozvíjení
- meditace jako pravé soustředění, jeho stupně: formové a bezformové vnory
- meditace všímavosti a vhledu
- pomocné metody: jóga, tantra, imaginace, mantry

Buddhistické umění

Švedagon pagoda

- stúpy a pagody – původně místa uložení Buddhových ostatků
- symbolické stavby znázorňující v architektuře buddhistické myšlenky

Buddhistické umění

buddhistický klášter v Indii v tibetském stylu

Buddhistické umění

zenový klášter v Japonsku

Život buddhistických mnichů

mnich podává výklad buddhistickým novicům

Buddhistický obřad vietnamských mnichů

Buddhistický obřad

chrám ve Varnsdorfu

Praktická zbožnost buddhistických laiků

buddhistická modlitba v Thajsku

Buddhistický chrám

Praha – tržnice Sapa

Buddhistický chrám

Praha – tržnice Sapa

Buddhistický chrám

Praha – tržnice Sapa

